

Zpět na eseje

Dobry, lepsi, americky (1998)

Vždycky jsem myslel, co všechno by se dalo dělat a psát, kdyby se u nás poměry změnily. Teď zjišťuju, že jsem se mýlil. Nepočítal jsem totiž s takovým průnikem toho nejhoršího, co lze v americké „kultuře“ najít. Najednou jako by původní kreativita tvůrců byla (alespoň podle manažerů soudě) zbytečná. Po autorech se žádá, aby se na „vymývání mozků“ přímo podíleli, nebo aby tím, co píší, už to vymytí předpokládali.

Při slově kultura a povznášení sahají manažéři po revolveru stejně jako kdysi Göring, protože povznášení objektu vyžaduje spolupráci v podobě přemýšlení. Nutit někoho k nekonzumním myšlenkám není zkrátka tržní a je hodno trestu.

No už jsme to v modifikované podobě prožívali za „starých pořádků“, jenže teď místo ideologického tlaku působí tlak peněz. Metoda jak dělat z myslících lidí stádní mutanty je prokoumaná a vymyšlená do detailů. Jedním z figlů v „popině“ je třeba to, že se konzumentova hlava nemate uváděním autorů a všechno stojí na předem vybrané hvězdě.

Celá promotion jednoho hitu – jedno jméno „hvězdy“. (A když se to náhodou zcela výjimečně bez autora neobejde, musí jeho prezentace směřovat jenom a jenom k většímu prodeji. To je v pořádku. Na tom šoubyznys stojí a kdo nechce, ať to nedělá.) Ale nemělo by to být neobratné. Můžu uvést příklad z firemního bukletu, kde se představuje zbrusu nová „hvězdička“ a jako důkaz, že se jedná o něco mimořádného (vždycky se přeci jedná o něco mimořádného), co stojí za zákaznickovy peníze, se tam mimo jiné píše, že texty pro tu mladou, nejprsatější a nejperspektivnější napsali lidé, kteří kmenově spolupracují s Gottem, Bílou, Hůlkou...

Samozřejmě bez jmen těchto „zbytečníků“. Filozofie manažerského záměru je nerozptylovat, zjednodušovat, manipulovat. Ať si ty vymyté hlavinky zapamatují jen jedno jméno. Zajímavé, že dříve tak nedůvěřivému a koumavému národu to nepřijde nijak zvlášť podivné. Absurdita tohoto stylu vynikne, když napíšu třeba, že Česká filharmonie hraje Novosvětskou od autora, kterého srdečně přijalo hudbymilovné kulturní americké publikum, a toto vynikající dílo řídí

dirigent, jehož největším přítelem je Karel Gott. Tady je ta blbost cítit silně, v tom předcházejícím případě už ne, i když se jedná vlastně o totéž. Zvykáme si...

Hemingway někde napsal, že když jsou podmínky takové, že se nedá psát pravda, má to autor zabalit, najít si jiné povolání. Měl na mysli podmínky války, totality a cenzury, přerůstající v zapáchající hybrid autocenzury...

Je trochu jiná doba. Kamenná, konstantní kultura už nevede hitparádu, jak tomu bylo navzdory všem režimům v prvním osmdesátiletí tohoto století, a tak si myslím, že psát se má pořád a zkoušet to, kam až to jde. Nechci se zbavovat odpovědnosti za podléhání trhu, taky nejsem Hus a ani nehodlám vysvětlovat, proč jsem udělal to či ono. Živím se tím. Přesto mám neustále rád i věci nelukrativní, protože bývají zázračně psychoterapeutické.

Pokud to jenom jde, vybírám si muziku, která mi sedí (nejradši mám Bacha a Chopina, protože jejich vdovy už neklepou na dveře Ochranného svazu autorského). A když to nejde (existují týmové projekty, kde si člověk nemůže dělat, jen co by rád), snažím se alespoň, abych nekazil vkus. I tak mívám někdy pocit marnosti, když udělám něco, co se mi nelíbí, k čemu nemám žádný vztah a navíc se předpokládaná odměna scvrkne na nulu. Tenhle stav nazval trefně můj přítel Pavel Vaculík, že je to jak když se topí a zároveň větrá.

Nepláču, nežárlím, nestěžuju si, protože si stejně za všechno můžu sám. Jenom si dělám takovou povrchní sebereflexi o kultuře a kulturnosti; „popina“ se nevymyká, podobně je to i v ostatních oborech a podobné jsou i naše pocity. Ztotožňuju se s Petrem Spáleným, který někde řekl: „Pamatuji doby, kdy se slavnými stali lidé, kteří něco dokázali a uměli. Dnes ke slávě úplně stačí ukazovat se každý den v televizi. Slávy lze nabýt třeba hlášením počasí. Bylo by to jenom směšné, - kdyby ovšem tenhle televizní marasmus nepředstavoval pro příští generace kulturu.“

Vím, že ani ekologická katastrofa není dílem okamžiku, stejně jak zblbnutí a zploštění generací. Do kultury se chodí po kolenou jako na posvátný Hostýn, s pokorou a pomalu; ven z ní to jde v automobilu sportovního typu při hudbě techno velmi rychle.

Přesto věřím v genius loci téhle prazvláštní země, která porodí možná ještě v druhém tisíciletí lidi, kteří budou tvořit z přetlaku a potřeby, a věřím i v ty, kteří u nich budou hledat odpovědi na své otázky. Už jsem pár takových mladých autorů viděl a četl jejich věci. Docela se mi líbily...

Všechno totiž probíhá po sinusoidě.

(napsáno do knížky ...A prošlo tu 60 + 6 Andělů, 2008)

[Zpět na začátek eseje](#)